

KAMU POLİTİKALARINA DAVRANIŞSAL YAKLAŞIMIN ÖNEMİ¹ IMPORTANCE OF BEHAVIORAL APPROACH TO PUBLIC POLICY

Yahya Kemal TEBER

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İktisat Anabilim Dalı
yahyakemalteber@gmail.com.tr
ORCID: 0000-00002-9353-9915

Bülent ALTAY

Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, İktisat Anabilim Dalı
baltayl@aku.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8864-5441

ÖZ

Geliş Tarihi:

01.07.2024

Kabul Tarihi:

25.09.2024

Yayın Tarihi:

29.12.2024

Anahtar Kelimeler

Davranışsal İktisat
Kamu Politikası
Davranışsal Kamu
Politikası

Keywords

Behavioral
Economics,
Public Policy,
Behavioral Public,
Policy

Davranışsal iktisat, geleneksel iktisat modellerinin temel varsayımlarını sorgulayan ve insanların ekonomik kararlarını daha gerçekçi bir şekilde açıklamaya çalışan bir iktisat disiplini. Davranışsal kamu politikaları ise insanların gerçek davranışlarını ve karar alma süreçlerini dikkate alarak tasarlanan politika önlemleridir. Bu politikalar, davranışsal iktisat prensiplerini kullanarak insanların irrasyonel eğilimlerini anlamaya ve yönlendirmeye çalışmaktadır ayrıca insanların gerçek davranışlarını ve karar alma süreçlerini dikkate alarak etkili ve hedefe yönelik politikalar geliştirmeyi hedeflemektedir. Nihayetinde tüm bu politikalar insan davranışlarını etkilemek amacıyla yapıldığından Davranışsal İktisat, İktisat disiplinin en önemli başlıklarından birisidir. Kamu politikalarına entegre edilecek davranışsal yaklaşımlar bu irrasyonel davranışlara ve sistemli hatalara dikkat ederek, insanların gerçek davranışlarını ve karar alma süreçlerini hesaba katmaktadır. Bu politikalar, insanların doğal davranışlarını yönlendirmek veya düzeltmek için tasarlanarak toplumun tüm dinamiklerini sentezleyerek sorun yaşadığı alanlarda bu sorunlara dair çözümler üretmek ve iyileştirme sağlayarak genel anlamda refaha katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada bu anlamda kamu politikalarına davranışsal yaklaşım ele alınarak bu politikalar değerlendirilecektir.

ABSTRACT

Behavioral economics is an economics discipline that questions the basic assumptions of traditional economic models and tries to explain people's economic decisions in a more realistic way. Behavioral public policies are policy measures designed to take into account people's actual behavior and decision-making processes. These policies try to understand and guide people's irrational tendencies by using the principles of behavioral economics and aim to develop effective and targeted policies by taking into account people's actual behavior and decision-making processes. Behavioral economics is one of the most important topics in the discipline of economics, as all these policies are made with the aim of influencing human behavior. Behavioral approaches to be integrated into public policies take into account people's actual behavior and decision-making processes, paying attention to these irrational behaviors and systemic errors. These policies are designed to guide or correct people's natural behaviors, synthesizing all the dynamics of society and aiming to contribute to overall welfare by providing solutions and improvements in problem areas. In this sense, the behavioral approach to public policies will be discussed and these policies will be evaluated in this study.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1508494>

Atıf/Cite as: Teber, Y. K. & Altay, B. (2024). Kamu politikalarına davranışsal yaklaşımın önemi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(4), 1924-1933.

¹ Bu makale, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümünde Dr. Öğretim Üyesi Bülent ALTAY danışmanlığında Yahya Kemal TEBER tarafından yürütülen "Davranışsal Kamu Politikalarının Toplumsal Refahı Artırmadaki Rolünün İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Giriş

Davranışsal iktisat, insanların ekonomik kararlarını etkileyen psikolojik, sosyolojik ve davranışsal faktörleri inceleyerek, ekonomik davranışın ardındaki gerçekçi motivasyonları anlamaya çalışan, insanların duygusal tepkilerini, sosyal normlar, bilişsel kısıtlamalar, karar verme süreçlerindeki yanılabilirlik ve önyargılar gibi faktörleri dikkate alan ve insanların ekonomik kararlarını daha gerçekçi bir şekilde açıklamaya çalışan bir iktisat disiplini.

Bu disiplin ekonomik modellerin ve teorilerin daha gerçekçi ve insan odaklı bir şekilde geliştirilmesine katkı sağlayarak insanların gerçek davranışlarını ve bu davranışların ekonomik sonuçları nasıl etkilediğini daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Dünya genelinde uygulanan Kamu Politikalarının nihai amacı ise ülkelerin büyüme, kalkınma ve gelişmişlik düzeyinde ilerleme ve de toplumun ferahını artırmaya yönelik olduğu bilinmektedir bu anlamda davranışsal iktisat ve davranışsal kamu politikaları birbirini tamamlayan iki kavramdır.

Davranışsal iktisat geleneksel iktisadi modellerin aksine, insanların tamamen rasyonel ve kendini maksimize eden bireyler olmadığını savunup daha gerçekçi bir bakış açısı sunarak ekonomik davranışı daha iyi anlamayı sağlamaktadır.

Buradan noktadan hareketle ve bireylerin her zaman iktisadi açıdan "akılcı" kararlar alamayacağı gerçeğini de göz önünde bulundurarak bu kararlarını etkileyen sosyal, psikolojik ve kültürel etkenleri de inceleyen davranışsal iktisat, özelden genele doğru bir hareketle bu durumun firmalar ve devlet içinde geçerli olduğunu belirtmektedir. Geleneksel iktisatın matematiksel verilerinin yeterli olmadığı insanların her zaman kar ya da fayda maksimizasyonuna göre hareket etmediği tespitiyle davranışsal iktisat, irrasyonel birey kavramını öne çıkarmaktadır. Ve bireyi tanımlarken, içinde bulunduğu çevre ile ilgili kişisel düşüncelere sahip; aldığı bilgilerle tahminlerini bir araya getiren ve şekillendiren olarak ifade etmektedir. Toplumun bir parçası olarak ise bireyler hem birbirleriyle hem de kamunun tüm organlarıyla bir etkileşim halindedir. Bu etkileşimin elzemliğinden hareketle kamu politikalarına davranışsal yaklaşımın önemi kendini göstermektedir.

Davranışsal kamu politikaları ise davranışsal iktisatın prensiplerini kullanarak kamu politikalarının tasarımını etkilemektedir. Bu politikalar, insanların karar alma süreçlerini anlamak ve bu süreçleri etkileyerek istenen davranışları teşvik etmeyi hedeflemektedir. Örneğin, otomatik katılım politikaları, insanların varsayılan seçeneklere dayalı olarak otomatik bir şekilde davranış sergilemesini sağlamaktadır. Bu, insanların tasarruf yapma, enerji tasarrufu yapma veya sağlıklı davranışlar sergileme gibi istenen davranışları benimsemesini teşvik etmektedir.

Davranışsal kamu politikaları, sosyal bilimlerin ve ekonomi disiplininin davranışsal ekonomi ve davranışsal psikoloji gibi alt alanlarının gelişimiyle ortaya çıkmaktadır. Bu politikalar, bireylerin ve toplumun refahını artırmak, kamu hizmetlerini etkinleştirmek ve toplumsal sorunlara çözüm bulmak amacıyla tasarlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda tasarlanan ve hayata geçirilen kamu politikaları uygulamaları sonrasında alınan geri bildirimler olumlu sonuç veriyor ise ne derecede olursa olsun toplumun faydasına olacağı için uygulanabilir alanlarının genişletilmesi ve sayılarının artırılması hem politika yapımcıların hem de kamunun lehine olacaktır. Bu bağlamda çalışmada genel olarak Davranışsal İktisat üzerinde durulup kamu politikaları ile nasıl entegre edildiğine , edilebileceğine değinilip bu birleşim sonucunda ortaya çıkan durumlar değerlendirilecektir.

Davranışsal İktisat

İnsanoğlunun sahip olduğu ve sahip olmak istediklerini takas yolu ile birbirleriyle değiştirmeye başlayıp ticaretin temellerini attığı anı davranışsal iktisatın ortaya çıkış noktası olarak belirtmek mümkündür. Çünkü davranışsal iktisat insanların ihtiyaçları, tercihleri ve kararlarını kapsayan onların tercih ve kararlarının ardında yatan nedenleri anlamaya çalışan bu yönüyle psikoloji bilimi ile hareket eden klasik iktisat anlayışında sözü geçen "Rasyonel insan" kavramına tamamen karşı çıkarsa da insanın her zaman rasyonel olmadığını ileri süren ve bunu güçlü gerekçelerle ifade eden bir iktisat disiplini. Bu yönü ile iktisat biliminin diğer bilim dallarına olan bağlantısının kilit noktasıdır ki psikoloji, sosyoloji, nöroloji, siyaset ve hukuku kullanarak geleneksel iktisadın araç setini de zenginleştirmektedir (Altman, 2012: 9)

Günümüz dünyasında sınırların ticaret bakımından bir önemini kalmadığı, imkânlar doğrultusunda ülkelerin, firmaların ve insanların dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar birbirleriyle ticari ilişkilere girebildiği herkesçe kabul edilmektedir. Bu realite dünyanın tamamının bir Pazar olarak görüldüğü ve bu pazardan pay almak isteyen tüm üretici firmaların dünya halklarının tercihlerini etkileyebilmek ve yönlendirebilmek öncelikli amaçlarıdır. Bu

amacın gerçekleştirilebilmesi davranışsal iktisadın ne denli verimli uygulandığı ile yakından alakalıdır. Öyle ki davranışsal iktisat, ekonomik kararları iyi tahmin etmek için rasyonel ekonomik model psikolojisi bilgisine, insan düşüncesi ve duygusal önyargı üzerine ampirik arattırmalara katkıda bulunmakta (Perloff, 2018: 117) ve insan davranışlarının görünürde olmayan önemli özelliklerini açıklayarak geleneksel ekonomik çerçeveyi genişletmeye çalışmaktadır (Diamond ve Vartiainen, 2007: 120).

Davranışsal iktisat özü itibarıyla bir iktisat disiplini olsa da öncelikli amacı insanların tercihleri arkasında yatan nedenleri araştırmasıdır ki bu da biraz önce saydığımız tüm bilim dalları ile önemli bir etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu disiplinin önemli özelliklerinden biri aynı koşullar karşısında farklı sonuçların ortaya çıkabileceğini öngörmesidir ki diğer ekonomik kavramlardan bu noktada farklılaşmaktadır. Burada bahsettiğimiz kavramlar ile İktisat literatüründen farklılaşmış bir kavram olarak anımsanacak olsa da alan yazında davranışsal iktisat, kalkınma modellerinin vazgeçilmez terimi olup bu çerçevede makroekonomik değişkenlerle ne kadar iç içe olduğunu bize göstermektedir ki, 200’de Nobel Ödülü alan George Akerlof makroekonomi ve davranışsal iktisadın birleştirilmesi ve daha eski bir temele oturtulması gerektiğini söylemektedir. (Ruben ve Dumludağ, 2015:47).

George Katona, 1951’de yayınladığı “Ekonomik Davranışın Psikolojik Analizi” adlı eserinde ekonomik kararların insanların davranışlarını şekillendirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle ekonomik olaylara psikolojik bir bakış açısıyla yaklaşmanın gerekliliğini vurgulayarak; çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmüştür. Katona, ekonominin yanında psikoloji, sosyoloji ve diğer davranış bilimlerini de değerlendirerek ekonomik kararların tamamen rasyonel olduğu iddialarını reddetmiştir. Bu noktada psikolojik ve ekonomik davranışların farklı olduğu ve bu nedenle tüketici davranışlarının tahmin edilebilmesi için tüketicilerin düşünce ve duygularının özel olarak dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir (Yener, 2018: 126).

Bu noktada rasyonellik kavramına bir parantez açacak olursak, günlük dilde ve en sade hali ile olabildiğince çok bilgiyi kullanmak ve iyi gerekçelerle hareket etmek veya faydalı sonuçlara ulaşmak için uygun araçları kullanmak olarak tanımlanabilir.

Mümkün oldukça çok bilgi kullanmak, faydayı maksimize etmek için nihai hedeflere ulaşmak için gerekli araçları tam bir bilgi donanımıyla kullanmak vs. ifadeler toplumdaki tüm bireyler için geçerli kavramlar değildir. Sadece bu farklılıkları gözetenek bile insanların her zaman rasyonel kararlar veremeyeceği gerçeğini anlamak mümkündür. İnsanların aynı şartlar ve koşullar altında karşılaştıkları durumlara farklı tepki vermeleri, her zaman faydaları doğrultusunda hareket etmemeleri gibi sebepler iktisat biliminde rasyonellik kavramını, klasik iktisat okulundan rasyonel beklentiler okuluna kadar hemen hemen tüm okullarda ve farklı dönemlerde gündeme getirmiştir. Bu farklı dönem ve okullarda rasyonel kavramı bir kısım iktisatçılar tarafından benimsenip savunulurken, bir kısmı tarafından da eleştirmiştir (Şeniğne, 2011:6).

Çalışmamıza konu olan bu kritik nokta George Katona’nın dediği gibi özel olarak dikkate alınmalı ve bizce tüm toplum genelinde uygulanabilir bir zemin oluşturularak bu zeminden politika yapım aşamasına kadar ki süreçte toplumun genelinin faydası düşünülerek kamu politikalarına entegre edilmelidir.

Kamu Politikası Kavramı

En genel anlamıyla akademik literatürde kamu politikası ‘*bir devletin yapmaya veya yapmamaya karar verdiği her şey*’ olarak tanımlanmaktadır. Politika yapmaya yetkili olan kişilerin, hükümetlerin, meclislerin nasıl bir yönetim şekli ile idare ediliyor olursa olsun o ülkenin bu yetkiye haiz olan kurumları burada yapmaya veya yapmamaya olarak ifade edilen iki kavramı şüphesiz ki toplumun menfaatine ve yararına olacak şekilde düzenlemeli ki her ne kadar bireysel olarak değilse de genel olarak toplum refahını artırma amaçlarına ulaşabilsinler.

Kamu politikası kavramı çok daha geniş ve insanlık tarihinde insan örgütlenmesi ile ortaya çıkan bir kavram olarak literatürde yer almaktadır. Bunlardan birkaçına değinecek olursak; coğrafi bir bölgenin veya siyasi birimin üyelerinin bölgelerini etkileyen meseleleri veya endişeleri ele aldığı ve bunlarla ilgili seçimler yaptığı süreç olarak ifade edilmektedir (Schultz, 2014: 350). Dye’a (1987) göre kamu politikası analizi, hükümetlerin ne yaptığını, neden yaptığını ve yapılan politikalardan ne gibi farklılıkların ortaya çıktığını anlama süreci olarak ifade etmektedir (Akt. Babaoğlu ve Akman, 2018: 2).

İktisat bilimi içerisinde matematik, istatistik, ekonometri gibi birçok sayısal ifadeler içeren, hesaplama, teori, model, analiz, tahmin vs. barındıran karmaşık bir sosyal bilim dalıdır. Tüm bu karmaşıklığı, bireyler ,sosyal ve

ekonomik koşullar, kurumlar ,süreçler ve davranışlar ile entegre ederek oluşturulan iktisat politikaları kamu politikalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Burada ifade ettiğimiz ve altını çizdiğimiz nokta kamu politikalarının iktisat bilimi ile ne denli ayrılmaz bir parça olduğunu ifade etmektir. Kamu politikası analizi bilimsel yöntemleri içermektedir. (Yıldız ve Sobacı, 2015:32). Kamu politikası uygulayıcılarının, hangi politikayı kim için, ne zaman, hangi yöntem ile ne kadar süreliğine ve ne amaçla uygulayacağı yani kısacası politikanın planlanması en az politikanın kendisi kadar önemlidir. Bu anlamda Kamu politikası devletin belirli amaçları gerçekleştirmek için yürüttüğü politikaların tümüne verilen isimdir. Bu amaçlar doğrultusunda hedeflenen kamunun yararı ve toplumun refahıdır.

Bireysel sorunlardan ziyade toplumun genelini etkileyen sorunların çözümü için tasarlanan politikaların hayata geçirilmesi için gerekli olan kaynakların toplanması ve yönetilmesi de dâhil olmak üzere tüm sürecin bir hukuki dayanağının olması gerekmektedir. Kamu politikalarının uygulanabilir olması ve kamuoyu tarafından kabul edilebilmesi için, karar verici tarafından hesap verilebilirlik ve şeffaflık toplum için ise bağlayıcılık açısından hukuki dayanağın olması zorunluluğu esastır. Bu hukuksal çerçeve dışında, politika uygulamaları esnasında ortaya çıkan soyut ve genel kurallar (kanunlar, yönetmelikler, kararnameler) ve politika uygulamaları esnasında ortaya çıkan somut çıktılar (idari kararlar, sübvansiyonlar ve izinler vb.) bu politika uygulamalarını etkilemektedir (Knoepfel ve diğerleri, 2007: 24).

Ayrıca kamu politikaları bu hukuksal çerçeve içerisinde politikaların düzgün işlenmesini ve sonuçlarının yasal olmasını sağlayan mekanizmalardan oluşmaktadır (Sabuktay, 2011 : 69). Kamu politikasının başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Birkland, 2001: 7):

- Politika, büyük bir sorunu çözmek için bir yol haritasıdır.
- Politika “vatandaş” için “vatandaş” iadına oluşturulmaktadır.
- Politika, bir sorunu çözmek gibi bir amaca veya arzu edilen bir duruma yöneliktir.
- Politik bir fikir her ne kadar hükümetin dışında aktörler tarafından ortaya atılsa veya devlet ve sivil toplumların etkileşimi ile ortaya çıksa da nihayetinde hükümet tarafından oluşturulmaktadır.
- Politika, sorunlarını, çözümlerini ve motivasyonlarını farklı yorumlayan kamu ve özel kurumlar tarafından yorumlanmakta ve uygulanmaktadır.
- Politika, hükümetin yapmaya ya da yapmamaya karar verdiği şeydir. İnsanların siyasete ve siyasi kararlara nasıl dâhil oldukları ülkeden ülkeye değişmektedir.

Özetle kamu politikası, devletin belirli amaçları gerçekleştirmek için yürüttüğü politikaların tümüne verilen isimdir. Kamu politikası, toplumun ihtiyaçlarına ve taleplerine yanıt vermek, kaynakları etkin bir şekilde kullanmak ve belirlenen hedeflere ulaşmak için tasarlanmış bir stratejik planlama süreci şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca devletin belirli bir alanda müdahale etmesi veya müdahale etmemesi yönünde kararlar alarak, bu alanda oluşan sorunları çözmeyi veya fırsatları değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kararlar, kamu otoriteleri tarafından belirlenen politika hedefleri ve stratejileri doğrultusunda alınmaktadır. Kamu politikası, genellikle kamu yararı ve toplumun refahı için tasarlanmaktadır. Bu nedenle, politika tasarımı ve uygulaması, kamu hizmetleri sunmak için gerekli olan kaynakların toplanması ve yönetilmesi de dâhil olmak üzere, toplumun ihtiyaçlarını ve taleplerini göz önünde bulundurarak gerçekleştirilmektedir. Kamu politikası, ekonomi politikaları, çevre politikaları, eğitim politikaları, sağlık politikaları gibi çeşitli alanlarda uygulanabilmekte ve bu politikaların etkisi genellikle toplumun farklı kesimlerinde farklı olabilmektedir.

Kamu Politikalarına Davranışsal Yaklaşım

Kamu politikaları kapsamında davranışsal yaklaşımda temel referans çalışmalarının içinde Richard Thaler ile Cass Sunstein'nın “Nudge” ve Daniel Kahneman'nın “Faset and Slow Thinking” eserleri önemli yer teşkil etmektedir. Thaler ve Sunstein'a (2008: 72) göre, insanların karar verdikleri ve kaçınılmaz bir şekilde kararlarını etkileyen çevre, seçim mimarisi şeklinde kavramsallaştırılabilir. Seçim mimarisi kavramının, tercihlerin karar vericiye sunulduğu farklı yolları tanımlamak için kullanıldığı görülmektedir. Bu kavram, tercihlerin sunulma şeklinin kaçınılmaz olarak kararı etkileyeceği varsayımına dayanmaktadır. Bireylerin seçim mimarisini davranışsal ilkeleri kullanarak yeniden düzenlemek, özgürlüklerini ve seçimlerini kısıtlamadan bireyleri en uygun seçimlere yönlendirilmekte ve sosyal sonuçları optimize edebilmektedir. Seçim mimarisinin etkilerine karşı koymak için, bireysel karar verme süreci, liberter ataerkilliğinin altın kuralı izlenerek, en yararlı ve en az zararlı olan teşviklerle

şartlandırılmalıdır. Seçim mimarı, bireylerin karar alma süreçlerinin bağlamını düzenlemekle yükümlü kişi veya kurum olarak tanımlanmaktadır. John (2018: 58), politika yapımcıların seçim mimarları olarak tanımlanabileceğini, çünkü bireylerin seçimlerini sosyal olarak faydalı sonuçlar yaratmak için etkileyebileceklerini savunmaktadır.

Thaler ve Sunstein'ın bizim de çalışmamızda referans aldığımız kamu politikalarına davranışsal yaklaşım çalışmalarını genel hatları ile sıralayacak olursak;

- Çevre (seçim mimarisi)
- Tercihlerin sunulma şekli
- Özgürlüklerin ve seçimlerin kısıtlanmaması
- En yararlı ve en az zararlı olana teşvik
- Sosyal sonuçların optimizasyonu
- Nihai refah hedefi

Seçim mimarisini yani çevreyi bir ülke olarak düşünebileceğimiz gibi, bölge, şehir, ilçeler ve hatta mahalle olarak da düşünebiliriz. Uygulanması planlanan politikalar için toplumun genelini ya da hangi alana hitap edecekse o alan içerisinde yaşayanların genetiğine hakim olma zorunluluğu vardır. Alışkanlıklar, eğitim seviyesi, gelenek ve görenekler vs. bunların tamamı uygulanacak politika için önem arz etmektedir. Davranışsal iktisatçılar bireyin yönlendirilmesini yani dürtmenin toplumun geneline yayılmasını beklediği davranışlar olarak nitelendirmektedir bu da bize bireyi tanımının toplumu tanıma anlamına geldiğini ifade etmektedir. Eğer ki bireyin yönlendirmelere nasıl tepki vereceğini bilebilirsek genel olarak toplumun uygulanacak olan bir politikaya nasıl tepki vereceğini tahmin edebiliriz. Bu durumu kısaca bir örnek ile açıklayacak olursak; genel olarak trafik kurallarına uyan, trafik kazalarında can kaybının yok denecek kadar az olduğu bir bölge de (şehir, ülke vs.) kaza olma olasılığı yüksek bir yerde yeni hız sınırı uygulaması yapılacağı zaman sadece uyarı levhaların ve ilgili levhaların değiştirilmesi yeterli olacaktır. Bunun için harici bir uygulamaya ihtiyaç duyulmayacaktır çünkü toplumun tamamı bu kurallara özenle riayet etmektedir ve yapılmış olan değişikliklerin hemen farkına varacak ve ona göre hareket edecektir. Böylelikle kamu, uygulanacak olan yeni kurallar ile alakalı olarak farklı harcama yapmayacak ilgili bütçesini toplumun farklı kesimlerinde yine toplumun sağlığı, huzuru ve refahı için uygulanacak olan politikalar için sarf edebilecektir. Fakat trafik kazalarının sıkça yaşandığı ve can kayıplarının önüne geçilemediği bir bölge düşündüğümüzde kamu müdahalesinin devreye girdiğini bir takım yasal ve kurumsal düzenlemeler ve vergilendirme amacıyla bireyin davranışlarını etkilemeye çalıştığını görmekteyiz. Verdiğimiz örnekte uygulanacak olan politikalarda nihai amacın trafik kazalarının önlenmesidir. Bu amaç nihayetinde toplumun sağlığı, can ve mal güvenliği ile alakalı olup dolayısıyla da refah kavramı ile yakından ilgilidir.

Bu noktada bireylerin davranış şekli ön plana çıkmaktadır. Tüm bireylerin rasyonel hareket ettiği varsayımı altında onların kurallara nasıl tepki vereceğini tahmin etmek kolay olduğundan uygulanacak politikalar ona göre şekillenecektir. Ancak böyle bir durum gerçekte mümkün değildir çünkü bireyler her zaman rasyonel hareket etmezler çoğu zaman kendi aleyhlerinde olacak davranışları sergilerler. Bireylerin her zaman rasyonel hareket etmediklerinin bazı durumlarda irrasyonel hareket edebileceklerinin bilindiği durumda uygulanacak olan politikaların uygulanabilirlik zorluk derecesi artmaktadır. Çünkü planlanan ve nihai olarak amaçlanan sonuçların alınamaması daha muhtemel hale gelmektedir. Bu tarz durumlarda dürtmenin, yönlendirmenin, teşvik etmenin, etkilemenin ve reklamların vs. önemi ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemlerde amaç yukarıda da değindiğimiz üzere bireyin özgürlüğünü ve seçeneklerini sınırlandırmadan onu öncelikle kendisi ve daha sonra toplum için daha iyi olana yönlendirmektir. Kamunun davranışları etkileme üzerinde yaptığı çalışmalardaki nihai amacı bu yönlüdür.

Ancak bu etkileme bireylerin içselleştirdiği davranış kalıplarının değişiminden ziyade duruma uygun geçici değişimlere neden olmaktadır. Uygulanan düzenlemeler değiştiğinde ise bireyler eski davranış kalıplarına geri dönmektedir. Bu noktada önemli olan bireyleri alışkanlıklarını ve davranış kalıplarını değiştirme konusunda ikna etmektir. Aksi takdirde, kalp krizi geçirme risklerinin yüksek olduğunu bilseler dahi insanlar aşırı yemek yemekte, aşırı sigara ve alkol kullanımına devam etmekte; tasarruf düzeyleri çok düşük kalırken her yıl daha da büyüyen kredi kartı borçları altında ezilmektedir. Bireylerin rasyonel olmayan davranışları kimi zaman bilgi ve görüş eksikliği ve sınırlı bilgi işleme kapasitesi ile açıklanabilmektedir. Ancak bazı durumlarda gerekli bilgi ve bilgi işleme kapasitesine sahip bireyler sırf irade yetersizliğinden ötürü de rasyonel olmayan kararlar alabilmektedir

(Dolan vd., 2010:4; Loewenstein ve Haisley, 2008:211- 212). Sonuçta bireyler daha rasyonel karar alma noktasında müdahaleye ihtiyaç duymaktadır.

Kamu politikalarına davranışsal yaklaşımda ihtiyaç duyulan bu müdahale “Dürtme” olarak karşımıza çıkmaktadır ki dürtme kavramı ilk defa bölüm başında değindiğimiz üzere Thaler ve Sunstein tarafından “Dürtme: Sağlık, Zenginlik ve Mutluluk için Alınan Kararları Geliştirmek Üzerine” isimli kitapta kullanılmıştır ve bu kitap 2008 yılında yayımlanmıştır (Einfeld, 2017: 3). Dürtme, alternatifleri reddetmeden ve insan davranışını öngören ekonomik teşvik yapılarını etkilemeden, bireylerin seçim mimarisini değiştiren müdahaleler şeklinde tanımlanmaktadır (Thaler ve Sunstein, 2008: 6).

Dürtme ancak bireylerin tercihlerine dayalı olarak iyi kararlar veremediği ve dolayısıyla faydanın maksimize edilemediği durumlarda ortaya çıkmaktadır ki bu da sonuçların gerçek tercihleri yansıtmadığı anlamına gelmektedir (Corr ve Plagnol, 2019:151-152).

Davranışsal yaklaşımın kamu politikalarına nasıl entegre edilebileceği konusuna yine bir spesifik örnek verecek olursak, ülkemizde yakın zaman önce yürürlükte olan kur korumalı mevduat uygulamasını söyleyebiliriz. Bu uygulamada dövize olan talebi azaltarak döviz kurunun yükselmesinin önlenmesi amacı ile devletin yetkili makamlarınca vatandaşlara ellerindeki dövizleri bozdurmaları ve Türk lirası vadeli mevduat hesaplarına yatırmaları konusunda teşvikler sunuldu. Bu yönlü hareket edecek olan vatandaşlar için kurun yükselme olasılığı karşısında uğrayacakları kaybı hazineden karşılayacakları konusunda teminat vererek vatandaşların kazançlarını garanti altına almış oldular. Burada uygulanan politikanın hedeflenen amaca ne denli ulaştığı, ne kadar süre uygulandığı, planlamaların sağlıklı bir şekilde yerine getirilip getirilemediği konularının farklı bir araştırma ve çalışma konusu olduğunun altını çizmek isteriz. Uygulanan politikanın hazırlanışı, uygulaması ve amacı itibarı ile davranışsal yaklaşım ile uygulanmış bir politika olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü kamu politikası bölümünde belirttiğimiz üzere, politika bir sorunu çözmek, bir amaca veya arzu edilen bir duruma ulaşmaya yönelik çizilen yol haritasıdır. Kur korumalı mevduat uygulamasında vatandaşların kazançlarının garanti altına alınması ise yönlendirme ve teşviktir bu iki kavramda dürtme olarak ifade edilebilir.

Davranışsal kamu politikaları rasyonellik ve dürtme kavramları üzerine inşa edilmiş olarak uygulanmalıdır. Bireylerin her zaman rasyonel hareket etmedikleri gerçeğine sık sık değindik ve onları rasyonel hareket etmeye yaklaştırmanın yollarının aranması nihayetinde özelde bireylerin genelde toplumun faydası adına yapılacak olan politikaların temel dayanağıdır.

Bireylerin bu ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulacak müdahaleler çalışmamızın temel noktasını oluşturmaktadır. Bu sebeple Dünya genelinde oluşturulmuş davranışsal iktisat birim ve kurumlarına ayrı bir parantez açmayacağız nihayetinde bu kurumların amaçlarının ne olduğu konusuna değindik, isimlerinin ve sayılarının pek fazla önemi olmadığı konusunu, tamamının aynı amaca hizmet ettiği için aynı değer seviyesinde olduklarını da belirtmek isteriz. Bizlere göre önemli olan bu kurumların sayısının artırılması ve uygulanabilirlik alanlarının geliştirilmesi ve genişletilmesidir.

Sonuç ve Öneriler

Davranışsal kamu politikalarını en genel anlamı ile nihai amacının toplumun refahını artırmak olan ve bunun için tasarlanan ve de Devlet tarafından uygulanan politikalar olarak tanımlayabiliriz. Bu politikalar belirli evrelerden geçmek sureti ile beklenen sonuçlara erişilmesine hizmet edebilir. Burada anlatılmak istediğimiz ”Bilinçli birey bilinçli toplum ” görüşüne dayanmaktadır. Buradaki ana mottomuz müreffeh medeniyetler seviyesine ulaşmak için toplumun tüm bireylerinin devletin kendileri için en iyi olanı isteyeceğinden şüphe duymamaları ve devletin de daima bu doğrultuda hareket etmesidir. Öyle ki bireylerin her zaman rasyonel hareket etmediği çoğu zaman kendi çıkarları ile ters de düşse de irrasyonel hareket ettikleri gerçeğine değinmiştik. Oluşturulacak politikalarda aslında bu ikinci durumda olan kesim için tasarlanmaktadır yani aslında davranışsal kamu politikaları ilk aşamada olması gerekenden aykırı bir durum ile karşılaşıldığı için tasarlanmaktadır. Tamamen adil bir vergi sisteminin uygulandığı bir toplumda vergi toplama konusunda herhangi bir aksaklık meydana gelmiş ise örneğin, politikalar bu aksaklığının giderilmesi için ya da daha iyi olana teşvik için tasarlanır. Bu duruma İstenmeyen davranışların azaltılması, istenilen davranışların teşvik edilmesi, bilinç düzeyinin artırılması, toplumdaki eşitsizliklerin azaltılması, gelir eşitsizliklerinin giderilmesi, çevreyi koruma etkinlikleri, toplumsal bağların güçlendirilmesi, sivil toplum kuruluşlarının teşviki gibi uygulamalar örnek verilebilir. Burada

verdiğimiz örnekler, insanların fikirlerini manipüle ederek veya zorlayarak değiştirmeye çalışmaktansa, onları dürterek tutum ve davranışlarını değiştirmek daha kolay ve mantıklı olarak görülmektedir. Çünkü dürtme, bireylerin seçme haklarını ellerinden almadan küçük dokunuşlarla uygulanabilecek uygun bir yöntemdir. Bu nedenle çevresel unsurları küçük darbelerle değiştirerek başarıya ulaşmak mümkün görünmektedir. Ülkeler de bunu anlar ve çok küçük dokunuşlarla büyük faydalar elde etmektedirler (Doğru, 2020: 3).

Büyük faydalar olarak ifade edilen sonuçlar aslında çalışmamızın temel noktası olan “Refah” kavramı hakkında ünlü iktisatçı Pigou ‘un söylediklerine değinecek olursak;

- Bireysel refah, kişinin tüketiminden elde ettiği tatmin seviyesiyle ölçülür. Bireysel refah arttıkça, tüketici daha fazla tatmin elde etmektedir.
- Toplumsal refah, bireysel refahların toplamından oluşur. Toplumsal refah arttıkça, toplumun genel tatmin seviyesi artmaktadır.
- Piyasaların tam işleyişi, bireysel refahı en üst düzeye çıkarmaya yardımcı olabilir. Ancak, bazı durumlarda piyasa başarısız olabilmekte ve bireysel refah düşebilmektedir.
- Bazı durumlarda, toplumsal refahı artırmak için, bireysel refahı azaltmak gerekebilmektedir. Örneğin, halk sağlığı politikaları uygulanarak, bireysel özgürlükler sınırlandırılabilir ancak toplumun genel refahı artırılabilir.
- Bazı durumlarda, toplumsal refahın artırılması için, gelir dağılımındaki eşitsizlik azaltılmalıdır. Çünkü bireysel refahı arttırmak için yüksek gelire sahip kişilerin daha fazla kaynakları olması gerekmektedir.

Bu örneklerin çoğaltılması uygulama alanlarının genişletilmesi gerektiğine değinmiştik. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere bilinçli birey kavramı bize göre davranışsal kamu politikalarının en temel noktasıdır. Her zaman rasyonel hareket etmeyen çoğu zaman tersi durumda hareket eden birey bunu seçme özgürlüğü olarak ifade edebilir, sigara içmek ve alkol tüketmek ya da spordan uzak bir yaşam. Kişisel tercih olarak ifade edilebilecek bu örneklerde eğer birey kamu alanında sigara içilmesi yasak olan yerlerde bu kurala riayet ediyor ise sosyal ahlak ve etik değerlerine sahip bir bireydir bireyin bu edinime sahip olması onun aldığı eğitim ile alakalıdır. Davranışsal kamu politikaları iyi ve daha iyi olana teşvik olarak planlanıyor ise ki nihai amacının bu olduğuna değinmiştik, toplumun bu bilinçte olması gerekmekte ve bunun içinde bireylerin mümkünse her birisinin toplumsal ahlak ve etik kuralları doğrultusunda da bilinçlendirilmeleri gerekmektedir bunun içinde en temel unsur eğitim kurumlarıdır. Kamu politikalarına davranışsal yaklaşımın mümkün olabilmesi için uygulama alanındaki toplumun bu yaklaşımın amacının ne olduğundan haberdar olması gerekmektedir. Bu noktada toplumun politika yapmaya ve uygulamaya haiz olan örgütü-kurumu tanıması aynı şekilde de bu kurum ve örgütlerin toplumu tanıması gerekmektedir. Onlarca halkın hatta farklı ırkların millet bilinciyle bir arada yaşadığı ülkemizde İç Anadolu Bölgesinde uygulanacak tarım ve sulama politikaları Karadeniz Bölgesinde uygulanacak olan politikalarından her ne denli farklı ise bu iki ayrı bölgede verilecek büyük bir konser etkinliğine katılacak olan sanatçılar da aynı şekilde farklılık gösterecektir. Devlet hangi vatandaşının kahverengi hangisinin yeşili sevdiğini bilmek zorundadır. Gelişmekte olan ülke olsun gelişmiş ülke olsun Dünyanın her neresinde olursa olsun bir ülke insan vücudu gibidir, bu vücudun beyni çok karmaşık bir örgütsel yapıya sahip olan Devlettir, bütün uzuvlar ise halklardır ve geneli toplum yani bedendir, kalp ise bu bedenin politika merkezidir tüm kılcal damarlara gerektiği kadar pompalanan kan ise kamu politikalarıdır. Sağlıklı bir vücutta beyin tüm uzuvlarının işlevlerini bilip takip etmekte ve ihtiyaçları olan kanı gerektiği miktarda onlara ulaştırması için kalbi görevlendirmektedir ve böylece tüm vücut sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirmektedir.

Güven ve şeffaflık kavramı uygulamaların ana kriteridir. Örneğin bir evsel atık projesi uygulaması ile çevre kirliliğinin azaltılması, atık toplama ve ayrıştırma maliyetlerinin azaltılması nihayetinde azalan maliyetler neticesinde ortaya çıkan kazancın yine toplum için farklı bir alanda kullanımı amaçlanmaktadır. Bilinçli bir toplum bu uygulamaya hemen uyum sağlayacaktır. Bilinçli toplum için de bilinçli bireylerin çoğunlukta olması gerekmektedir ve bunun sağlanması uzun soluklu Devlet politikalarını gerektirmektedir. Tüm sosyal içerikli normlara saygın, ahlaki ve etik kurallara özverili bir toplum da kamu politikalarına davranışsal yaklaşım her aşamada toplumun refah düzeyini artıracaktır.

Kaynakça

- Altman, M. (2012). *Behavioral Economics for Dummies*. John Wiley & Sons Canada Ltd., Mississauga.
- Babaoğlu C. ve Akman E. (2018). *Kamu Politikası Analizi: Türkiye Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Birkland, T. (2001). *An Introduction to the Policy*. New York: Armonk.
- Bozdağ, E. G. (2009). Küresel Krizin Pigou'nun İstihdam, İşsizlik Ve Refah Düşüncesiyle İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Dergisi, 1(2), 484-500.
- Corr, P. & Plagnol, A. (2019). *Behavioral Economics The Basics*. London and New York: Taylor&Francis Group.
- Diamond, P., & Vartiainen, H., (Editors), (2007). *Behavioral Economics and Its Applications*. New Jersey: Princeton University Press.
- Doğru, Emre (2020), Etik Davranmak mı? Biri Bizi Dürtsün, Stratejico, 1-4.
- Dolan, P., Hallsworth, M., Halpern, D., King, D. and Vlaev, I. (2010). *MindSpace: Influencing Behaviour for Public Policy*. <https://pauldolan.co.uk/mindspace-influencing-behaviour-through-public-policy.html>
- Einfeld, C. (2017). Is Nudge New or Just a New Label? The Policy Makers Perspective. A Conference Paper Produced For the International Conference In Public Policy. Singapore.
- John, P. (2018). *How Far to Nudge? Assessing Behavioral Public Policy*. Edward Elgar, USA: Publishing UK
- Knoepfel, P., Larrue, C., Varone, F. & Hill, M. (2007). *Public Policy Analysis*. Great Britain: Beacon House.
- Loewenstein, G. and Haisley, E. (2008). The Economist as Therapist: Methodological Ramifications of Light Paternalism. A. Caplin and A. Schotter (Ed.), *The Foundations of Positive and Normative Economics: A Handbook* (s. 210-249) .Oxford: Oxford University Press.
- Perloff, J. M. (2018). *Behavioral Economics. Microeconomics Theory and Applications with Calculus* (Fourth Edition, Global Edition) (117-120). Essex: Pearson.
- Ruben, E. & Dumludağ, D. (2015). Davranışsal İktisadın Gelişimi. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 5(58), 4-9
- Sabuktay, A. (2011). Hukuk-Siyaset Kuramı ve Kamu Yönetimi. Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları. F. K. (Editör) içinde, *Hukuk-Siyaset Kuramı ve Kamu Yönetimi* (67-72). Ankara: TODAİE
- Schultz, D. (2014). *Encyclopedia of Public Administration and Public Policy Facts on File Library of American History*. New York: Infobase Publishing.
- Şeniğne, B. (2011), Rasyonelite kavramına deneysel ve davranışsal iktisat bağlamında yeni bir bakış açısı: Nöroiktisat, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Thaler, R.H., Sunstein, C.R. (2008). *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*, Yale University Press, New Haven.
- Yener, D. (2018). Davranışsal İktisat ve Tüketici Davranışları. *Bilim Evi İktisat Dergisi*, 1, 122-135.
- Yıldız, M. ve Sobacı, M. Z. (2013). *Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi: Genel Bir Çerçeve*. Yıldız ve Sobacı (Ed.), *Kamu Politikası Kuram ve Uygulama* (ss. 16-42). Ankara: Adres.

EXTENDED SUMMARY

Behavioral economics is a discipline of economics that questions the basic assumptions of traditional economic models and attempts to explain people's economic decisions in a more realistic way. While traditional economics assumes that people are fully rational, self-maximizing individuals, behavioral economics argues that people's decision-making processes are more complex and that they sometimes act with limited rationality. Behavioral economics seeks to understand the realistic motivations behind economic behavior by examining the psychological, sociological and behavioral factors that influence people's economic decisions. The discipline takes into account factors such as people's emotional reactions, social norms, cognitive constraints, errors and biases in decision-making processes.

The main goal of behavioral economics is to better understand people's actual behavior and how it affects economic outcomes. This enables the development of more realistic and effective approaches to the design of economic policies and market regulations. The importance of behavioral economics is that it provides a better understanding of the impact of human behavior on the economy and markets, helping to make better economic policies and decisions. This approach contributes to the development of economic models and theories in a more realistic and human-centered way. Behavioral economics and behavioral public policy are two complementary concepts. While behavioral economics tries to explain human behavior in economic decision-making processes in a more realistic way, behavioral public policies aim to design effective public policies by using this understanding.

Behavioral economics investigates the factors affecting people's economic decisions, emotional reactions, social norms, cognitive constraints and biases in decision-making processes. Contrary to traditional economic models, it argues that people are not completely rational and self-maximizing individuals. This understanding provides a more realistic perspective, leading to a better understanding of economic behavior.

Behavioral public policy uses the principles of behavioral economics to influence the design of public policies. These policies aim to understand people's decision-making processes and to influence these processes to encourage desired behaviors. For example, automatic opt-in policies enable people to behave in an automatic way based on default options. This encourages people to adopt desired behaviors, such as saving money, conserving energy or engaging in healthy behaviors.

Behavioral public policies use principles from social sciences such as behavioral economics and psychology to understand, motivate and guide people's behavior. These policies are designed to improve the welfare of individuals and society, to make public services more efficient and to find solutions to social problems. Behavioral public policy emerges from the development of social sciences and subfields of economics, such as behavioral economics and behavioral psychology. These policies date back to the mid-20th century, but have become more popular in recent years. Behavioral economics argues that people do not make decisions purely rationally and sometimes make decisions in an emotional or limited way. This theory has taken a more realistic view of human behavior in economic analysis and offers an alternative approach to traditional economic models.

One of the pioneers of behavioral public policy is Richard H. Thaler. Winner of the 2008 Nobel Prize in Economics, Thaler investigated how people's preferences are influenced and how decision-making processes can be improved. Thaler also introduced the concept of "nudge" and proposed the use of soft, decision-guiding policies to influence people's preferences. The implementation of behavioral public policies has been adopted by governments and public institutions in many countries. For example, in the UK, a unit called the "Behavioral Insights Team" (Nudge Unit) develops public policy using principles from behavioral economics and psychology. Similarly, in the US, there is a focus on behavioral economics-oriented policies at the federal and state levels.

Behavioral public policies are used in various areas such as health, education, energy conservation, financial literacy, retirement savings. The aim of these policies is to understand people's decision-making processes and to influence these processes to encourage desired behaviors. As a result, the history of behavioral public policy has progressed in parallel with the development of behavioral economics and psychology and is now widely used by governments to address societal problems.

The aim of behavioral public policies is to increase the welfare of society, to make public services more efficient and to find solutions to social problems by understanding, motivating and guiding human behavior using the

principles of social sciences. These policies aim to encourage desired behaviors by influencing individuals' decision-making processes.

Behavioral economics and behavioral public policy work together to contribute to the development of more effective and people-oriented policies. A better understanding of human behavior can increase social welfare by enabling policymakers to make better decisions by taking into account people's real preferences and motivations. Based on this, this study examines the role of behavioral public policies in increasing social welfare.